Makalenin Geliş Tarihi: 15.10.2021
1. Hakem Rapor Tarihi: 05.12.2021
2. Hakem Rapor Tarihi: 08.12.2021
Kabul Tarihi: 04.01.2022

ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL SERMAYE YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ (*)

(Araştırma Makalesi)

Yunus Emre AVCI (**)

Öz

Araştırmanın amacı öğretmenlerin sahip oldukları kültürel sermaye yeterlik düzeyini belirlemek ve yeterlik düzeylerindeki anlamlı farklılığın sebeplerini öğretmen görüşlerine göre tespit etmektir. Araştırma karma (mixed) yöntemle desenlenmiştir. Kültürel sermaye ölçeği uygulanarak öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark oluşturan değişkenler nitel çalışmayla incelenmiştir. Araştırmanın nicel aşamasının örneklem seçimi "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" (Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı'nın [TCKB], 2013) verilerine dayanmaktadır. Türkiye genelinde sosyoekonomik düzeye göre belirlenen, 15 ilde görev yapan 2273 öğretmene ölçek uygulanmıştır. Nitel kısma ait çalışma grubunu ise eğitim yönetimi alanında lisansüstü eğitim gören ve aynı zamanda devlet okullarında öğretmen olarak çalışan 56 öğretmen oluşturmaktadır. Nicel araştırma kısmında araştırmanın amacı doğrultusunda Kültürel Sermaye Ölçeği uygulanmış ve veriler istatistik paket programıyla analiz edilmiştir. Nitel aşamada ise veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve içerik analizi yapılarak tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; Türkiye genelinde öğretmenlerin "kültürel sermaye" yeterlik düzeyleri "yüksektir". Eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde yeterlik düzeylerindeki anlamlı farkın gerekçelerine yönelik farklı fikirler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Öğretmen, Kültür, Kültürel sermaye, Kültürel sermaye yeterlikleri, Karma yöntem.*

---

*) Bu araştırma Yunus Emre Avcı'nın Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde sunduğu "Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerinin İncelenmesi" başlıklı doktora tezinin bir kısmından türetilmiştir.

**) Dr. Öğretim Üyesi, Siirt Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı (e-posta: yunusavci027@hotmail.com), Orcid: https://orcid.org/0000-0002-1361-1463

The Investigation of Teachers' Cultural Capital Competencies

Abstract

The aim of the study is to determine the cultural capital proficiency level of teachers and to determine the reasons for the significant difference in their proficiency levels according to teachers' opinions. The research has been patterned by mixed method. The variables that make a significant difference in the cultural capital adequacy levels of the teachers by applying the cultural capital scale were examined through qualitative study. The sample selection of the quantitative phase of the research is based on the data of the Republic of Turkey Ministry of Development "Provinces and Regions Socio-Economic Development Ranking Survey" (TCKB, 2013). The scale was applied to 2273 teachers. The scale was applied to teachers which working in 15 province with different socioeconomic level. The working group of the qualitative part consists of 56 teachers who studying postgraduate education in the field of educational administration and also work as teachers in public schools. In the quantitative research part, the Cultural Capital Scale was applied in line with the purpose of the research and the data were analyzed with the statistical package program. In the qualitative phase, the data were collected with a semi-structured interview form and presented in tables after content analysis. According to the research results; Teachers across Turkey of "cultural capital" proficiency levels are "high". There is a significant difference in the cultural capital adequacy levels of teachers according to the variables of education level, mother education level and father education level. In the interviews with the teachers, different ideas about the reasons for the significant difference in proficiency levels were emphasized.

Keywords: *Teacher, Culture, Cultural capital, Cultural capital Competencies, Mixed method.*

1. Giriş

Günümüz dünyasında hızlı değişim gösteren ve karmaşıklaşan sosyal yaşamın, bireyin sosyal varoluş ve uyum sürecinde çeşitli engeller barındırdığı, toplumsal yapıdaki ilişkiler ağının karmaşıklığı nispetinde kültürel yapıyı özümsemek ve uyumlu bir birey olmak için kişisel gayretlerin ötesinde bir eğitim ihtiyacını ortaya çıkardığı söylenebilir. Sosyalleşme sürecinde insanın içinde yer aldığı toplumu tanıması ve kültürel özelliklerini anlayarak kendine uygun bir şekilde benimsemesi önem arz etmektedir. Bu süreçte bireyin çevresinden etkilenerek ve bireysel özellikleriyle şekillendirerek edindiği birikimlerin bütünü kişinin kültürel sermaye kazanımlarını oluşturur. Fransız sosyolog Pierre Bourdieu tarafından sıkça dile getirilen ve bu vasıtayla literatüre giren kültürel sermaye kavramı yüksek kültüre ait malumatın toplamı ve eğitim yoluyla elde edilen hünerlerin bir bütünüdür (Bourdieu, 1986). Kültürel sermaye, geniş anlamıyla eğitim - başka bir deyişle, 'sosyalleşme' - sürecinde elde edilen birikimin toplamını dile getiren bir kavram veya belirli bir grubun paylaştığı kültürel eğilim, tutum, inanç, gelenek, değer, iş yapma biçimi ve ifade neticesinde öğrendiği ya da edindiği beceriler olarak tanımlana-

bilir (Aksoy ve Enlil, 2010). Bourdieu, kültürel sermayeyi formel eğitimle kazanılan ve diplomalarla objektif bir görünüm kazandırılan "okul sermayesi" ile aileden kaynaklanan ve doğal bir biçimde, aile hayatı içerisinde kazanılan nitelikleri ifade eden "tevarüs eden kültür sermayesi" olmak üzere ikiye ayırarak inceler. İster okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir (Bourdieu 'den aktaran Ünal, 2004).

Karmaşıklaşan sosyal süreçte kaliteli eğitim adına öğretmen nitelikleri ön plana çıkmıştır. Eğitimde kaliteye ulaşmanın birçok etkenle birlikte öğretmenlere bağlı olduğu açık bir gerçektir. Öğretmenlik mesleğinin temel nitelikleri aynı kalmakla birlikte çağımızda ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak öğretmenlik rolünde birtakım değişimler oluşmuştur. İletişim ağlarındaki gelişmeler vasıtasıyla küçük olayların bile etkilerinin çok farklı yerlerde hissedildiği ve kayıtsız kalmanın mümkün olmadığı bir zamanda globalleşen dünyada hazır bir şekilde yetiştirilmesi gereken bireyleri eğitmekle görevli olan öğretmenler olarak; küresel bir uzman, mükemmel bir siyasetçi, önder ve yönetici özelliklerine sahip olması gereklidir (Matriano, 1997). Bahsi geçen öğretmen nitelikleri elbette ki sadece öğretmenin bilgi yönünden yeterli olması anlamına gelmez. Öğretim sadece kuru bilgilerin aktarılması değildir. Okula, topluma ve arkadaşlara karşı; saygı, sevgi ve onları tanıma hep öğretmen vasıtasıyla kazanılır. Tavırlar, düşünce biçimleri, dünya görüşlerinin oluşmasında öğretmen birinci derecede role sahiptir. Özet olarak öğrenci şahsiyetinin oluşması ve gelişimi öğretmen sayesindedir, öğretmen ile öğrencilerin kuracağı ilişkiler sayesindedir (Türk Tarih Kurumu [TTK], 1989). Nitekim mesleğin tanımında Milli Eğitim Temel Kanunu 43. maddede "Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenlik mesleğine hazırlık *genel kültür,* özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır." ifadesiyle genel kültürel yeterliklerin öğretmenlik mesleği açısından vazgeçilmez bir unsur olduğu belirtilmiştir. Madde 28'de ortaöğretimin amaç ve görevlerine dair "Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak" ifadesiyle de öğretmenlerin genel kültürün kazanımlarının yanı sıra aktarımı yönünden sorumluluklarına vurgu yapılmıştır. Genel kültür bilgisi bir öğretmenin aktüalitede, dünya ve Türkiye'de olanlardan haberdar olacak farkındalığa sahip olması anlamına gelir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2000). Bu bağlamda öğretmenlerin alan bilgisi ve genel kültürel birikiminin öğrencilere aktarımında kültürel sermaye yeterlikleri ön plana çıkmaktadır. Öğretmenler formasyon bilgisinin yanı sıra kendini ifade edebilme becerileri ve bedene sinmiş kabiliyetlerin kullanımına dönük olarak yüksek düzeyde bedenselleşmiş kültürel sermaye yeterliklerine sahip olmalıdır. Kültürel sermaye geniş kapsamlı genel kültürel birikime ek olarak bedenselleşmiş/potansiyel kültürel sermaye vasıtasıyla; kendini rahatça ifade edebilme, açık, anlaşılır konuşma gibi bedensel kabiliyetlerin bütününe ve gelişimine de işaret ederek bireylerin bedensel ve zihinsel gelişimini ön planda tutar.

Kültürel sermayeye sahip bireyler, çevresindeki değişimi fark ederek ve kültürel özelliklerini de dikkate alarak kendine uygun bir sosyo-kültürel çevre oluşturmakta zorlan-

mazlar. Bu nedenle, sahip olduğu kültürel sermayenin varlığı, kişiyi farklı bir toplumsal pozisyona taşıyarak, diğerlerinden tefrik edecek biçimde imtiyaz sağlar. Eğitimsel geçmiş ve yaşam şekli gibi değişkenlerin zemin oluşturduğu yüksek kültürel sermayeye sahip bireylerin etrafındaki değişimleri daha çok fark ettiği ve daha mükemmel bir sosyal hayat talebinde oldukları tespit edilmiştir (Arun, 2009). Bu nedenle kültürel sermaye öğretmene çevresel imkânları fark etme hem de bu imkânlardan en verimli bir şekilde yararlanma fırsatı sağlayan bir anlayış kazandırır. Bu açılardan bakıldığında öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin tespiti ve kaynaklarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin tespiti ve çeşitli değişkenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark durumlarına bakmak ve olası sebeplerini ortaya çıkarmak amacıyla aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Türkiye'de öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri nedir?
2. Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde eğitim düzeyi değişkenine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
4. Öğretmenlerin anne eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anne-baba eğitim düzeyi değişkenlerine göre oluşan anlamlı farkın sebeplerine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?

2. Yönntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin bir arada yer aldığı karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem tasarımları içerisinde araştırmanın amaçları doğrultusunda *sıralı açıklayıcı tasarım* tercih edilmiştir. Araştırma deseninde öncelik genellikle nicel verilerdedir ve verilerin analizi birbiriyle ilişkili olup çoğunlukla veri yorumlama ve tartışma bölümlerinde birleştirilir (Gökçek, 2014).

2.2. Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evrenini, Türkiye geneli devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. 2013-2014 öğretim yılında toplamda 847.889 öğretmen görev yapmaktadır. Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmada alınan örneklem sayısı (2273) 0.05 hata payıyla Türkiye'yi temsil edebilecek büyüklüktedir. Örneklem seçiminde Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı ([TCKB], 2013) ortaya koyduğu "İllerin ve Bölgele-

rin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" çalışması dikkate alınmıştır. Araştırmada örneklem olarak seçilecek öğretmenlerin görev yaptığı iller belirlenirken illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre her 3 bölgeden (üst-orta-alt) beşer il basit yansız/rastlantısal örnekleme yoluyla seçilmiştir. Ayrıca örneklem olarak seçilen öğretmenlerin görev yaptığı illerin Türkiye geneli temsiliyet düzeyini arttırmak adına il seçiminde her 3 sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinden beşer il seçilirken (üst sosyo-ekonomik düzey 5 il, orta sosyo-ekonomik düzey 5 il ve alt sosyo-ekonomik düzey 5 il) 7 coğrafi bölgeye de dikkat edilerek her coğrafi bölgeden en az ikişer ilin alınmasına dikkat edilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin İllere ve İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Düzeylerine Göre Dağılımı

SEGE* düzeyleri	**İller**	f	%	**İller**	f	%	*f*	%
Üst Düzey (1. ve 2. kademe gelişmiş iller)	Ankara	107	4,7	İstanbul	165	7,2		
	Antalya	148	6,5	Kayseri	92	4	**707**	**31,1**
	İzmir	195	8,6					
Orta Düzey (3. ve 4. kademe gelişmiş iller)	Trabzon	103	4,5	Rize	100	4,4		
	Manisa	88	3,9	Malatya	148	6,5	**611**	**26,9**
	Balıkesir	172	7,6					
Alt Düzey (5. ve 6. Kademe gelişmiş iller)	Adıyaman	200	8,8	Batman	182	8,1		
	Diyarbakır	382	16,8	Osmaniye	84	3,7	**955**	**42**
	Erzurum	107	4,7					
Toplam							**2273**	**100,0**

*SEGE: Sosyo-ekomonik Gelişmişlik

2.3. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin çalışma grubunu 56 öğretmen oluşturmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerle görüşme yapılarak standartlaştırılmış açık uçlu sorular yarı yapılandırılmış görüşme formuyla öğretmenlere sunulmuştur. Öğretmenler önceden planlanarak aynı gün içerisinde farklı zamanlarda beş sınıfta toplanmıştır. Bu araştırmada birer öğretmen olarak katılımcıların, öğretmenlerin kültürel sermaye yeterliklerine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Tablo 2. Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Çalışma Grubu Kişisel Bilgileri

Cinsiyet	***f***	**%**	**Eğitim Düzeyi**	***f***	**%**
Erkek	30	53,6	Lisans	49	87,5
Kadın	26	46,4	Lisansüstü	7	12,5
Mesleki kıdem			**Branş**		
1-5 yıl arası	36	64,3	Sayısal Alanlar	16	28,6
6-10 yıl arası	20	35,7	Sözel Alanlar	40	71,4
Toplam	56	100	**Toplam**	56	100

Bulgular kısmında nitel boyutta katılımcılara dair verilen örnek cümlelerde katılımcı bilgileri kısaltılarak cümlelerin sonuna eklenmiştir. Örneğin; Erkek öğretmen, Lisans mezunu, 1-5 yıllık çalışma süresi ve Sözel alan öğretmeni (E, L, 1-5, SÖZ) şeklinde kısaltılarak verilmiştir.

2.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Formun ilk kısmında; öğretmenin eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi değişkenlerine yer verilmiştir.

Kültürel Sermaye Ölçeği*:* Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan Kültürel Sermaye Ölçeği (KSÖ), Avcı ve Yaşar (2014) tarafından geliştirilmiştir. KSÖ, dört alt boyut ve 30 madde içermektedir. KSÖ, 1 ila 5 arasında değer alan 5 dereceli bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 30 en yüksek puan ise 150'dir. Aritmetik ortalama puan aralıklarının aldığı değerler "Yetersiz, Düşük, Orta, Yüksek, Çok Yüksek" olarak belirlenmiştir. KSÖ, şu alt boyutlardan oluşmaktadır; (i) entelektüel birikim (13 madde), (ii) katılım (7 madde), (iii) kültürel bilinç (5 madde) ve (iv) kültürel potansiyel (5 madde). Dört boyutlu ölçekten elde edilen puanlar için hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı birinci boyut için .917, ikinci boyut için .870, üçüncü boyut için .778 ve dördüncü boyut için .822'dir. Dört boyutlu ölçeğin alfa tutarlılık katsayısı ise .948'dir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Görüşme formu soruları; kültürel sermayeyle ilgili alanyazın taraması, nicel verilerin sonuçları ve ilgili uzman görüşlerinin alınmasıyla hazırlanmış ve düzenlenmiştir. Görüşmelerin sağlıklı olması için sınıf ortamı tercih edilmiştir. Araştırmacı 74 kişi ile yapmış olduğu görüşmeyi olabildiğince yansız şekilde araştırmaya yansıtmaya çalışmıştır. Formun geçerliliğini arttırma amacıyla öncelikle 3 öğretmenle deneme yapılmıştır ve ön görüşme yapılan kişiler çalışma grubuna alınmamıştır. Pilot uygulamada ortaya çıkan sorunlar tespit edilip gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uzman görüşleri de alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Aynı

zamanda alanda üç uzmana başvurularak görüşme formunun kapsam geçerliliği ile ilgili bilgi alınarak görüşme formunun geçerliliği arttırılmaya çalışılmıştır. Bulgular kendi içinde tutarlı, anlamlı ve daha önceden oluşturulan kavramsal çerçeve ve kuramlarla uyumluğuna bakılarak iç geçerlilik sağlanmıştır. Çalışmada örneklem genellemeye izin verecek ölçüde çeşitlendirilmiştir. Aynı zamanda örneklemin özellikleri başka bir örneklemle karşılaştırma yapabilecek düzeyde ayrıntılı olarak tanımlanarak dış geçerlilik sağlanmıştır. Bulgularla kuramsal çerçevenin tutarlı olup olmadığı konusunda üç uzman incelemesine başvurulmuştur. Bu sayede görüşme sorularının geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

2.5. Araştırmanın Etiği

"Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerinin İncelenmesi" isimli bu çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Makale kapsamında yararlanılan bütün kaynaklar hem metin içinde hem de kaynakçada verilmiş çalışmada akademik araştırma ilke ve esaslarına bağlı kalınmıştır. Araştırmanın uygulanmasına yönelik gerekli izinler, Millî Eğitim Bakanlığından araştırma izin yazısı belgesiyle alınmıştır (EK 1). Araştırmanın katılımcıları, gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmada yer almıştır.

3. Bulgular

Türkiye genelinde öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yüksek ($\overline{X}$ = 3.48) olduğu görülmüştür. Boyut bazında öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri incelendiğinde; *Entelektüel Birikim* boyutu yeterlik düzeyinin yüksek olduğu ($\overline{X}$ = 3.57), *Katılım* boyutunun orta düzeyde olduğu ($\overline{X}$ = 2.99), *Kültürel Bilinç* ($\overline{X}$ = 3.57) ve *Kültürel Potansiyel* ($\overline{X}$ = 3.87) boyutu yeterlik düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Türkiye Genelinde Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliklerine İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapma Puanları

Alt Boyutlar ve Toplam	**N**	$\bar{x}$	**ss**
Entelektüel Birikim	2273	3,57	,78
Katılım Boyutu	2273	2,99	1,04
Kültürel Bilinç Boyutu	2273	3,57	,93
Toplam	2273	3,48	,74

Öğretmenlerin eğitim düzeylerine (lisans, lisansüstü) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farkın olup olmadığına bakılmıştır. Araştırmada yer alan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı farkın olup olmadığına dair yapılan t- testi sonuçlarına (Tablo 4) göre toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyinde ve tüm boyutlarda lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin lehine anlamlı fark tespit edilmiştir ($p<.05$).

Tablo 4. Öğretmenlerin Eğitim Düzeyine Göre Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına İlişkin t- testi

Boyutlar	Gruplar	N	x̄	Ss	Sd	t	p
Entelektüel Birikim	Lisans	2008	3,55	,786	2271	4,265	,000
	Lisansüstü	265	3,76	,698			
Katılım	Lisans	2008	2,97	1,046	2271	,456	,007
	Lisansüstü	265	3,15	,969			
Kültürel Bilinç	Lisans	2008	3,55	,930	2271	6,269	,009
	Lisansüstü	265	3,71	,890			
Kültürel Potansiyel	Lisans	2008	3,85	,820	2270	5,433	,003
	Lisansüstü	265	4,01	,720			
Toplam Kültürel Sermaye	Lisans	2008	3,46	,745	2271	4,429	,000
	Lisansüstü	265	3,65	,657			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farka ilişkin *Entelektüel Birikim* boyutunda eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur (p<.05). Farkın kaynağına bakıldığında lisansüstü eğitim düzeyindeki öğretmenler ($\overline{X}$ = 3.76) bu boyutta lisans düzeyi öğretmenlere ($\overline{X}$ = 3.55) göre daha yeterlidirler. Hem lisansüstü hem lisans düzeyi öğretmenler üst düzeyde entelektüel birikim yeterliklerine sahiptirler.

Katılım boyutunda öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur (p<.05). Bu boyutta lisansüstü eğitim düzeyindeki öğretmenler ($\overline{X}$ = 3.15) lisans düzeyi öğretmenlere ($\overline{X}$ = 2.97) göre daha yeterlidirler. Hem lisansüstü hem lisans düzeyi öğretmenler orta düzeyde katılım yeterliklerine sahiptirler. *Kültürel Bilinç* boyutunda öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır (p<.05). Kültürel bilinç sermaye yeterliklerinde her iki grup öğretmen üst düzeyde yeterli olsalar da lisansüstü düzeyindeki öğretmenler ($\overline{X}$ = 3.71) lisans düzeyindeki öğretmenlerden ($\overline{X}$ = 3.55) daha yeterlidirler. *Kültürel Potansiyel* boyutunda öğretmenlerin eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı fark vardır (p<.05). Her iki grup öğretmen yüksek düzeyde yeterli olsalar da lisansüstü düzeyinde eğitim almış öğretmenler ($\overline{X}$ = 4.01) lisans mezunu öğretmenlerden ($\overline{X}$ = 3.85) daha yeterlidirler. Öğretmenlerin *toplam kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur (p<.05). Her iki grup öğretmen toplam kültürel sermaye yeterliklerine sahip olma bakımından üst düzeyde yeterli olsalar da lisansüstü eğitim düzeyindeki öğretmenler ($\overline{X}$ = 3.65) lisans düzeyi öğretmenlerden ($\overline{X}$ = 3.46) daha yeterlidirler. Öğretmen algılarına göre lisansüstü düzey öğretmenler *tüm alt boyutlarda* lisans düzeyi öğretmenlerden daha yeterlidirler.

Nitel kısımda araştırmaya katılan öğretmenlere "Öğretmenlerin eğitim düzeyleri arttıkça (lisans-lisansüstü) kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?" sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar grup-

lanarak tablo 5'te gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek temada toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı eğitimin kişisel getirilerinden bahsetmiştir.

Tablo 5. Eğitim Düzeyi-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema f (54)
1. Eğitimin kişisel getirileri
Bilgi birikimi
Kendini geliştirme
Bilinçlilik düzeyi artışı
Özgüven artışı
Bakış açısını geliştirme

Araştırmaya katılan öğretmenlerde ikisi belirgin bir fikir ortaya koymazken kalan 54 öğretmenin bu konudaki fikirlerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

Çünkü eğitim süresi arttıkça bilgi, ilim daracığı da genişlediğinden… (K, L, 1-5, SÖZ). Kişisel olarak kendilerini geliştirdikleri için yüksek çıkar (E, L, 6-10, SAY). Dünya görüşü gelişmekte ve genişlemektedir (K, L, 6-10 SAY). Genelden özele doğru gidildikçe doğal olarak farkındalık artar. Alanında uzmanlaşmaya çalışan kişinin bakış açısının, yeterliliğinin yüksek olması kaçınılmazdır (E, L, 1-5, SAY). Eğitim düzeyini arttırırken sosyal çevrede artmaktadır. Sosyal çevreye sahip olmanın getirdiği bazı durumlar KS yeterliliğini arttırmış olabilir (E, L, 6-10, SÖZ). Eğitim düzeyleri arttıkça her alandaki bilinç bence kısmen artmaktadır. Eğitim düzeyleri arttıkça insanlarla ilişkiler de artar. İnsan hayatına dair ilgilerimiz de artar (K, L, 1-5, SÖZ). Eğitim insanların algılarını değiştirir, bilinçli bireyler olmasını sağlar. Eğitimde başarıyı yakalayanlar diğer bir basamağa sıçramaktan keyif alırlar. (Mc Cleland Kuramı) (K, LÜ, 6-10, SAY). Kişi kendini daha yetersiz ve donanımsız hissettikçe bu boşluğu ve eksikliği kapatmaya yöneldiği için (E, L, 6-10, SAY). Eğitim düzeyinin arttığı her dönemde bilgi ve birikim ve öğrenilmişlikler, deneyimler de artar ve bu birikimler mesleki hayatları açısından çok önemlidir (E, LÜ, 6-10, SAY). Eğitim düzeyi arttıkça farklı toplum farklı kültür hakkında farklı olay ve durumlara farklı bakış açıları elde edilir. Bilgi seviyesi bakış açısını geliştirir ve farklılaştırır (K, L, 6-10, SÖZ).

Öğretmenlerin anne eğitim düzeylerine (Okuma-yazma bilmez=A, Okuma-yazma bilir=B, İlkokul=C, Ortaokul=D, Lise=E, Yükseköğretim=F göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Anne eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları incelendiğinde *kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde v ($p<.05$). Anne eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri incelendiğinde; annesi okuma-yazma bilmeyenler ile okuma-yazma bilenler, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında anlamlı fark bulun-

muştur (p<0.5). Annesi okuma-yazma bilenler ile görece daha üst düzeyde eğitim alan öğretmenlerin, annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeyi daha yüksektir. Annesi okuma-yazma bilen öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur (p<0.5).

Tablo 6. Anne Eğitim Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

	Varyans kaynağı	**Kareler Top.**	**Kareler Ort.**	**Sd**	***f***	**p**	**Fark Grupları**
Kültürel Sermaye	**Gruplar arası**	42,731	8,546	5	16,22	,00	A-B,C,D,E,F; B-D,E,F; C-D,E,F; D-E
	Gruplar içi	1194,139	,527	2267			
	Toplam	1236,870		2272			

Annesi ilkokul mezunu olan öğretmenler ile annesi ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur (p<0.5). Annesi ortaokul mezunu olan öğretmenler ile lise mezunu olan öğretmenler arasında anne eğitim seviyesi lise düzeyinde olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur (p<0.5). Anne eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ele alındığında; annesi okuma-yazma bilmeyen öğretmenler orta düzeyde, annesi okuma-yazma bilen ve daha üst seviyede eğitim alan öğretmenler yüksek düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahiptirler. Anne eğitim düzeyleri yükseldikçe (lise düzeyine kadar) öğretmenlerin sahip olduğu kültürel sermaye yeterlikleri de yükselmektedir.

Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine (Okuma-yazma bilmez=A, Okuma-yazma bilir=B, İlkokul=C, Ortaokul=D, Lise=E, Yükseköğretim=F) göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. Baba eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark durumlarına dair yapılan ANOVA testi sonuçları değerlendirildiğinde; *kültürel sermaye* yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur (Tablo 7).

Tablo 7. Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyleri ANOVA Testi

Boyut	**Varyans kaynağı**	**Kareler Top.**	**Kareler Ort.**	**Sd**	***f***	**p**	**Fark Grupları**
Toplam Kültürel Sermaye	**Gruplar arası**	42,731	8,546	5	16,22	,00	A-B,C,D,E,F; B-D,E,F; C-D,E,F; D-E
	Gruplar içi	1194,139	,527	2267			
	Toplam	1236,870		2272			

Baba eğitim düzeylerine göre öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri incelendiğinde; babası okuma-yazma bilmeyenler ile ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası okuma-yazma bilenler ile ortaokul, lise ve yükseköğretim düzeyinde olanlar arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ilkokul mezunu olan öğretmenler ile babası lise ve üniversite mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi görece yüksek olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Babası ortaokul mezunu olan öğretmenler ile lise mezunu olan öğretmenler arasında baba eğitim seviyesi lise düzeyinde olan öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.5$). Genel olarak bakıldığında; babası okuma-yazma bilmeyen ve bilen öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri orta, babası ilkokul ve daha üst seviyede eğitim alan öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri yüksektir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere "Öğretmenlerin anne-baba eğitim düzeyleri arttıkça KS yeterlik düzeylerine ilişkin algıları yüksek çıkmaktadır. Sizce neden?" sorusu yöneltilmiş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar gruplanarak tablo 8'de gösterilmiştir. Yapılan içerik analizi sonrası verilen yanıtlar tek temada toplanmıştır. Öğretmenlerin tamamı ailelerin eğitim düzeyine bağlı olarak çocuklarına olan katkılarından bahsetmiştir. Bu konuda 1 öğretmen herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Tablo 8. Anne-Baba Eğitim Düzeyi-Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeyi Anlamlı Fark Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema f (55)
Aile katkısı
Ailedeki daha iyiye ulaşma isteği
Temelden eğitim vermeleri
Yüksek tecrübe ve bilinç

Tema kapsamında çalışma grubu öğretmenlerin ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir.

Çünkü eğitim ilk ailede başlar eğitim düzeyi iyi olan anne babanın çocuklarına katkıları daha çok olacaktır (K, L, 1-5, SÖZ). Bir ailede okuyan varsa, okuma bilinci daha fazla olur (K, L, 6-10, SÖZ)." "Tecrübeli bir anne-babaya sahip olmak bir adım öne getirmiştir. Belli bir Eğitim düzeyine sahip anne-babanın Kültürel sermaye açısından daha zengin olduğunu düşünüyorum (E, L, 1-5, SÖZ). Eğitimli ebeveynler, bilinçli olduklarından çocuk yetiştirmede daha dikkatlidir. Çocuğu doğurup büyütmekten ibaret olmadığının farkındadır (E, LÜ, 6-10, SÖZ). Eğitim ve öğretimin evde başlamasıdır nedeni. KS yeterliği yüksek ve eğitim düzeyi yüksek insanlar çocuklarını doğumdan itibaren kendileri evde yetiştirdiği için daha farklı olabilir (E, L, 1-5, SAY). Bilinçli bir anne-baba bilinçli bir birey yetiştirir. N. Fazıl bir sözü var bir erkeği yetiştirmek bir birey yetiştirir. Ama bir anneyi okutmak bir toplumu eğitmek demektir (E, L, 6-10, SÖZ).

4. Sonuç ve Tartışma

Türkiye genelinde öğretmenlerin *kültürel sermaye* yeterlik düzeyleri "yüksektir". Alt boyut bazında değerlendirildiğinde; *katılım boyutu* kültürel sermaye yeterlik düzeyi "orta" ve *entelektüel birikim*, *kültürel bilinç*, *kültürel potansiyel boyutları* kültürel sermaye yeterlik düzeyleri "yüksektir". En yüksek aritmetik ortalama puanına sahip boyut *kültürel potansiyel* boyutuyken en düşük aritmetik ortalama puanına sahip boyut *katılım* boyutudur. İlk bakışta öğretmenlerin kendi algılarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerini "yüksek" olarak belirtebilecekleri ve mevcut yeterlik düzeylerini değil de ideal olanı işaretleyecekleri düşünülse de öğretmenlerin kendi algılarına dayalı genel öğretmen yeterlik ve özel alan yeterlik düzeylerinin tespitine yönelik birçok çalışmada, yeterlik düzeylerinin "yeterli, iyi veya yüksek" düzeyde çıktığı görülmüştür (Avcı, 2011; Çeliköz ve Yıldızlı, 2013; Karacaoğlu, 2008; Çiftçili, 2008; Taşar, 2012; Taşdemir, 2007).
Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], (2006) 50.070 hanehalkından 15 yaş ve üzerindeki 11.815 kişiyle yaptığı Kültürel Faaliyetlere Katılım ve Ayrılan Zaman Araştırması verilerine göre başta televizyon seyretme olmak üzere ev içi kültürel faaliyetlere katılım oranları yüksek; fakat ev dışı kültürel faaliyetlere katılım oranı oldukça düşüktür. Ev dışı kültürel faaliyetlerde en yüksek katılıma sahip faaliyet türü "sinemaya gitme"dir. En düşük katılım ise "resim sergisi, müze vb. yerlere gitme" faaliyetlerinde olmuştur. Ayrıca ev dışı eğlence faaliyetlerine katılım, kültürel faaliyetlere katılımdan bağımsız olarak ele alınmış ve katılım oranı düşük çıkmıştır. Bu araştırmada örneklem grubunun öğretmenler olduğu ve faaliyetlere doğrudan katılım değil de öğretmen algılarına göre düzey belirlendiği için kültürel faaliyetlere katılımın "orta düzeyde" çıkması olağan bir durumdur. *Entelektüel birikim, kültürel bilinç, kültürel potansiyel* alt boyutları yeterlik düzeylerinin "yüksek" bulunmasına karşın *katılım boyutu* yeterlik düzeyinin "orta" bulunması, insanların kültürel faaliyetlere katılımının farklı değişkenlerden (zaman, enerji, çevresel ve ekonomik koşullar) etkilenmesinden kaynaklanabilir (Blessi, Tremblay, Sandri ve Pilati, 2012).

Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinde anlamlı farkın olup olmadığına bakılmış, toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ve tüm alt boyutlarda (*entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel*) "lisansüstü eğitim alan" öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. "Lisansüstü eğitim alan öğretmenler" toplam kültürel sermaye ve alt boyut yeterlik düzeylerinde anlamlı derecede "lisans mezunu" öğretmenlerden daha "yeterlidirler". *Katılım boyutunda* öğretmenler "orta" düzeyde, *entelektüel birikim*, *kültürel bilinç*, *kültürel potansiyel* boyutları ve toplam kültürel sermaye yeterlik düzeyleri bakımından "yüksek" düzeyde kültürel sermaye yeterliklerine sahiptir. Bu konuda fikir beyan eden öğretmenlerin tamamı, lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin lisans mezunu öğretmenlere göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin "yüksek" olmasına gerekçe olarak eğitimin kişisel getirilerinden bahsetmişlerdir. Eğitimin kişisel getirilerine örnek olarak; yeterlik, bilgi, bilinç ve özgüven düzeyini arttırması, sosyal çevre edinimi sağlaması gibi faydalarından bahsedilmiştir. Günlük kullanımda eğitim anlamına gelen kültürün (Güvenç, 1996: 100) eğitim seviyesinin yükselmesiyle öğretmenlerin de belirttiği üzere eğitimin bireysel ve toplumsal getirilerine bağlı olarak kültürel birikim ve kültürel sermaye yeterliklerini yükseltmesi literatürle örtüşen bir du-

rumdur. Kraaykamp ve Van Eijck (2010) ebeveynlerin bireyin kültürel sermayelerine etkilerini ölçmek amacıyla tasarladığı araştırmasında ailelerle görüşmüş ve Bourdieu'nun 3'lü sistemini kullanarak ölçümünde kurumsallaşmış kültürel sermayeyi *eğitsel başarı* olarak ele almıştır. Kurumsallaştırılmış kültürel sermaye, bir bakıma bedenselleştirilmiş kültürel sermayenin akademik başarı anlamında ortaya çıkmasıdır (Throsby, 1999). Ekşioğlu (2012) araştırmasında kültürel sermaye ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi tartışarak, kültürel sermaye birikimi ile eğitim arasında olumlu bir ilişki olduğu ve kültürel sektöre yapılacak yatırımların tüm ekonomide canlandırıcı etki meydana getireceği bulgularına ulaşmıştır. Katz-Gerro'nun (2002) Amerika, İsrail, İtalya, Batı Almanya ve İsveç verilerini kullanarak kültürel sermaye ve tüketimi karşılaştırmalı olarak ölçtüğü araştırmasına göre, eğitim düzeyi yüksek olanlar üst seviyedeki hayat tarzına daha çok katılma eğilimindedirler ve kültürel tüketimin esas belirleyicisinin eğitim olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça bireylerde kültürel sermaye edinim ve tüketim düzeyi ve kültürel katılım artmaktadır.

Öğretmenlerin anne ve baba eğitim düzeyine göre kültürel sermaye yeterlik düzeylerindeki anlamlı fark durumları ele alındığında; toplam kültürel sermaye ve *entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel* alt boyutları yeterlik düzeylerinde anlamlı fark bulunmuştur. Anne eğitim düzeylerine göre incelendiğinde, toplam kültürel sermaye yeterlikleri ve *entelektüel birikim boyutu* harici tüm alt boyutlarda annesi "okuma-yazma bilmeyen" öğretmenler ile "okuma yazma bilen", "ilkokul mezunu" olan ve görece "daha üst düzeyde" eğitim alan öğretmenler lehinde anlamlı fark bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle annesi "okuma yazma bilmeyen" öğretmenlerden annesi "yükseköğretim mezunu" olan öğretmenlere doğru anne eğitim seviyesi yükseldikçe kültürel sermaye yeterlik düzeyi "yükselmektedir".

Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri incelendiğinde; toplam kültürel sermaye, *katılım, kültürel bilinç* boyutu yeterlik düzeylerinde babası "okuma yazma bilmeyen" öğretmenler ile babası "ortaokul ve daha üst düzeyde" eğitim alan öğretmenlerin lehinde anlamlı fark bulunmuştur. *Entelektüel birikim* ve *kültürel potansiyel* boyutu yeterliklerinde babası "okuma-yazma bilmeyen" öğretmenler ile babası "lise ve daha üst düzey eğitim alan" öğretmenlerin lehine anlamlı fark bulunmuştur. *Anne eğitim düzeylerine göre annesi "okuma-yazma bilmeyen" öğretmenler ile "okuma-yazma bilen" öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında bile anlamlı fark varken baba eğitim düzeylerinde anlamlı fark babası "okuma yazma bilmeyen" öğretmenler ile babası "ortaokul mezunu" öğretmenler arasındadır.* Bu durum annenin ve anne eğitim durumunun çocuk üzerindeki etkisinin babaya oranla daha büyük olduğunu gösterebilir. Çocuğun sosyal ilişkilerinin gelişiminde anne-baba diyaloğunun ve özellikle annelerin eğitilmesinin rolü büyüktür (Ekşi, 1990). İlk yıllardaki anne-çocuk arasındaki duygusal ilişkiler, gelişmenin temelini oluşturur. Özellikle ilk 18 ay içindeki eğitim biçimi, çocuğu yetiştirme şekli ve onunla kurulan duygusal etkileşim, çocukta güven veya güvensizlik duygularının oluşumuna neden olur (Yavuzer, 1992: 15). Çocuk, annesi aracılığı ile dünyayı kavramaya çalışır ve anne-çocuk ilişkileri, çocuğun sosyal yaşantısında karşılaşacağı diğer bireylerle olan bütün ilişkilerini ve okula uyumunu da et-

kilemektedir (Özyürek ve Şahin, 2015). Kadın sadece çocuğun büyütülmesinden ve eğitiminden sorumlu değildir, gelecek nesillerin teşekkülünde de birincil role sahiptir (Gunn, 2005). Kültürel sermayenin sembolik etkinliğinin en güçlü ilkesi hiç şüphesiz onun iletim mantığında yatar. Her türlü kültürel sermayenin hızlı ve kolay birikimi için önkoşul olan, kültürel sermayenin ilk birikimi, sadece güçlü bir kültürel sermaye ile donatılmış ailelerin çocukları için, boşa zaman harcamadan ve gecikmeden başlangıçta başlar, bu nedenle biriktirme süresi tüm sosyalleşme dönemini kapsar. Bu tarz kültürel sermaye iletimi, kalıtsal kültür iletiminin şüphesiz en iyi ve gizli şekli olduğunu gösterir (Bourdieu, 1986). Kadın oluşturduğu ailede, aile ve toplum arasındaki en sağlam köprüdür. İyi yetişmiş eğitimli kadın toplum hayatında daha tesirli olabildiği gibi, aynı zamanda eğitimci rolü oynar. Eğitici ve yetiştirici özelliği babaya göre daha ağır basan annenin çocuğun doğumundan itibaren çok kritik bir evreyi teşkil eden ilk altı yılında çocuk üzerindeki yetiştirici, şahsiyet kazandırıcı rolü çok önemlidir (Kayadibi, 2003).

Kültürel sermaye ve eğitim ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda annenin eğitim düzeyinin öğrencilerin başarı puanları ile doğru orantılı olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum özellikle kız öğrenciler için geçerlidir. Benzer biçimde babanın daha eğitimli olması da daha yüksek öğrenci başarısı ile ilişkilidir. Ancak, annelerin eğitim düzeyi ile öğrencilerin başarısı arasında görülen net korelasyon babaların eğitim durumu için görülmemektedir. Buradan çıkarılabilecek varsayım, annenin eğitim düzeyinin babanın eğitim düzeyine göre sosyo-kültürel olarak öğrenci başarısı ile daha güçlü bir bağı olduğudur (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2012). Yalçın (2013), Anne Çocuk İletişimi Eğitim Programını (AÇİEP) değerlendirdiği çalışmasında eğitilen annelerin davranışlarının olumlu yönde değiştiği; çocukların problem çözme becerilerinin yüksek, sosyal kaygı düzeylerinin az ve akademik başarılarının yüksek olduğu; eğitim programının olumlu yönde etkili olduğunu belirlemiştir. Anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin yükselmesine ilişkin öğretmenlerin tamamı eğitim düzeyine bağlı olarak aile katkısından bahsetmişlerdir. Öğretmenler ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artmasına bağlı olarak bireyin kültürel sermaye yeterliklerine katkısını; çocuklarını her bakımdan daha iyiye ulaştırma çabası, eğitim teşviki, daha bilinçli olma şeklinde çeşitlendirmişlerdir. Ailenin sahip olduğu kültürel sermayenin bazı unsurları ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu gözlemlemiştir. Bu unsurlar; ailenin çocuğun eğitim sürecine katılımı, beklentisi, tutumu, bireyin doğduğu yer, konuştuğu dil, edindiği habitus, yaşadığı çevre ve eğitime yönelik motivasyonudur (İnce, 2014). Üst düzey eğitim almış ebeveynlerin yükseköğretim sistemine daha aşina ve faydalarına ikna oldukları görülmüştür (Connell, 2004; Van de Werfhorst ve Hofstede 2007). Kültürel sermaye ailede bir birey (anne-baba) tarafından değil, aile birlikteliğinin etkileşimi sonucunda üretilir, geliştirilir ve devredilir. Anne ve yuva yapıcı olarak kadının kültürel sermayenin kazandırılmasındaki rolü çok önemlidir (Silva, 2005). Kraaykamp ve Van Eijck (2010) ebeveynlerin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkilerini ölçmek amacıyla ailelerin kültürel sermayelerini ölçmüştür. Ölçümlerinde kültürel sermayeyi eğitsel başarı (kurumsallaşmış), kültürel tavır (bedenselleşmiş) ve kültürel mülk (nesnelleşmiş) olarak ele almış ve ailelerin öğrencilerin kültürel sermayelerine etkilerini ebeveynlerle görüşme

yaparak açıklamaya çalışmıştır. Araştırma bulgularına göre; ailelerin eğitim düzeyi katılımcıların eğitsel başarısı üzerine etkisi büyüktür. İyi eğitimli ebeveynler çocuklarının yükseköğretimde başarılı olabilmesi için gerekli olan eğilim, kabiliyet ve motivasyonlarını temin ederler. Ailelerin aydın-elit kültürel katılımları okul başarılarını arttırır, dolayısıyla ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça kişilerin başarı durumu-kurumsallaşmış kültürel sermayesi artacaktır.

Özcan ve Erdur-Baker (2009), üniversite öğrencilerinin kültürel sermayeleri üzerine yaptığı araştırma bulgularına göre; anne eğitim durumu ve kültürel sermayesi öğrencilerin kültürel aktivitelere katılımlarında ve kültürel sermayelerinde yordayıcı bir etkiye sahiptir ve anne eğitim seviyesinin *her bir düzey artışı* öğrencilerin kültürel derecelerinde artışa sebep olmuştur. Öğrencilerin kültürel sermaye birikimlerinin göstergelerinden birisi de ailelerin biriktirmiş olduğu toplam kültürel sermayeleridir. Ailelerin eğitim düzeyi arttıkça, ailenin çocuğun eğitimine yönelik sorunları ile meşgul olmasıyla çocuğun eğitim düzeyi doğrudan bir artış sergilemektedir (Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı [SETA], 2009). Türkiye koşullarında anne-baba eğitimi hanenin kültürel yapısının da bir göstergesi sayılabilir (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2009). Ebeveynlerinin eğitim düzeylerin artmasına bağlı olarak öğrencilerin eğitime ulaşma düzeylerin, dolayısıyla kültürel sermaye birikimlerini/eğitim zeminlerini üst seviyeye taşıma imkânlarının da arttığı görülmüştür (Oral ve Mcgivney, 2014).

Araştırma sonuçlarına göre hem öğretmenlerin hem de ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin de yüksek olması anlamına gelmektedir. Nitekim kültürel sermaye teorisyenlerinden Bourdieu'ya göre kurumsallaşmış kültürel sermaye, kültürel sermayenin onanmış şeklini ifade eden biçimlerinden biridir. Ailenin eğitimli olması da çocuklarına miras bırakılan kültürel sermayenin temellerini atmada önemli etkenlerden sayılabilir. Ulusal literatürde kültürel sermaye ve kültürel sermayenin eğitime bakan yönü ile ilgili araştırmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle eğitim ve eğitim yönetimi alanlarında kültürel sermaye üzerine çalışmalar yapılabilir. Eğitim alanyazınında daha çok akademik başarı ve kültürel sermaye ilişkisi ele alınmış olup öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin tespitine ve kültürel sermaye yeterliklerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir. Kültürel sermayeye ilişkin ulusal literatürde yeterli kaynak bulunmamaktadır. Bu anlamda eğitim alanında kültürel sermayeye yönelik kuramsal çalışmaların arttırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

Aksoy, A. ve Enlil, Z. (2010). *Kültür ekonomisi envanteri. İstanbul:* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Arun, Ö. (2009). Yaşlı bireyin Türkiye serüveni: Türkiye'de yaşlı bireyler arasında kültürel sermaye dağılımı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(1). 77-100.

Avcı, Y. E. (2011). Sını*f öğretmenlerinin kendi görüşlerine göre özel alan yeterliklerine sahip olma düzeyleri (Kilis ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avcı, Y. E. ve Yaşar, M. (2014). Kültürel sermaye ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal Of Social Science Research, 3*(1), 65-77.

Blessi, G. T., Tremblay, D. G., Sandri, M. ve Pilati, T. (2012). New trajectories in urban regeneration processes: Cultural capital as source of human and social capital accumulation – evidence from the case of Tohu in Montreal. *Elsevier Cities, 29*(6), 397–407.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. J. G. Richardson (Ed). Handbook of Theory and Research for the Sociology Education. New York: *Greenwood Press*, 241-258 arasındaki bölüm.

Connell, R. W. 2004. Working-class parents' views of secondary education. *International Journal of Inclusive Education, 8*(3), 227-239.

Çeliköz, N. ve Yıldızlı, H. (2013). İlköğretim matematik öğretmenlerinin genel öğretmenlik davranışları açısından kendilerine yönelik yeterlilik algıları (Ankara İli Örneği). *Researcher: Social Science Studies,* (1), 1-24.

Çiftçili, V. (2008). Dershane öğretmenlerinin öğretmen yeterlilik düzeyleri ve mesleki doyumları arasındaki ilişki**.** *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*(2), 101-115.

Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], (2000). *Yükseköğretim özel ihtisas komisyonu raporu. sekizinci beş yıllık kalkınma planı*. Yayın No DPT:2534. Ankara.

Ekşi, A. (1990). *Çocuk, genç ve ana babalar.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Ekşioğlu, Ş. Z. (2012). *Kültürel sermaye ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişkinin girdi çıktı analizi ve fayda maliyet analizi yöntemleri ile Türkiye için değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Eğitim Reformu Girişimi [ERG]. (2009). *Eğitim izleme raporu*. Web: http://erg.sabanciuniv.edu adresinden 10 Şubat 2015'te alınmıştır.

Eğitim Reformu Girişimi [ERG], (2012). *Eğitim izleme raporu*. Web: http://erg.sabanciuniv.edu adresinden 10 Şubat 2015'te alınmıştır.

Gökçek, T. (2014). Karma yöntem araştırması. M. Metin (Ed.) Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s. 375-410 arasındaki bölüm.

Gunn, S. (2005). Translating Bourdieu: Cultural capital and the English middle class in historical perspective. *The British Journal of Sociology, 56*(1), 49-64.

Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür: Psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

İnce, C. (2014). *Sosyal sermaye ve akademik başarı arasındaki ilişkinin sosyolojik bir analizi: Şanlıurfa'da bir alan araştırması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(1), 70-97.

Katz-Gerro, T. (2002). Highbrow cultural consumption and class distinction in Italy, Israel, West Germany, Sweden and the United States. *Social Forces, 81*(1), 207-229.

Kayadibi, F. (2003). Kadın eğitiminin önemi ve kalkınmadaki rolü. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi, (28),* 19-31.

Kraaykamp, G. ve Van Eijck, K. (2010). The Intergenerational reproduction of cultural capital: A threefold perspective. *Social Forces*. *89*(1), 209-231.

Matriano, E. C. (1997). *2000'li yıllarda eğitimin globalleştirilmesi sorunları karşılama ve fırsatları değerlendirme*. Uluslararası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı (27 Ağustos-2 Eylül). Ankara. MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.

Oral, I. ve Mcgivney, E. J. (2014). Türkiye eğitim sisteminde eşitlik ve akademik başarı araştırma raporu ve analiz. *Eğitim Reformu Girişimi*. İstanbul Sabancı Üniversitesi. Web: http://www.egitimreformugirisimi.org/turkiye-egitim-sisteminde-esitlik-ve-akademik-basari/ adresinden 16 Şubat 2015'te alınmıştır.

Özcan, A. Y. ve Erdur-Baker, Ö. (2009). Attainment of cultural capital in higher education the case of Turkey. *Mediterranean Journal of Educational Research*, *(6),*73-89.

Özyürek, A. ve Şahin, F. T. (2015). Anne-çocuk ilişkisinin ve baba tutumlarının çocukların ahlaki ve sosyal kural anlayışları üzerine etkisi. *Eğitim ve Bilim, 177*(40), 161-174.

Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı [SETA], (2009). *Türkiye'de milli eğitim sistemi yapısal sorunlar ve öneriler.*

Silva, E. B. (2005). Gender, home and family in cultural capital theory. *The British Jounal of Sociology. 56*(1), 83-103.

Taşar, H. H. (2012). İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin mesleki yeterlik algılarının incelenmesi. *Verimlilik Dergisi,* (4), 67-77.

Taşdemir, M. (2007). Sınıf öğretmenlerinin okul, meslektaşları ve kendi mesleki yeterliklerini algılamaları. *Milli Eğitim Dergisi, 36*(174), 171-192.

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı. [TCKB]. (2013). İllerin *ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması*. (SEGE, 2011).

Throsby, D. (1999). Cultural capital. *Journal of Cultural Economics*. (23), 3–12.

Türk Tarih Kurumu. [TTK]. (1989). *Türkiye'de öğretmen yetiştirme ve öğretmen adaylarının meslek seçimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2006). *Kültürel faaliyetlere katılım ve ayrılan zaman 2006*. Web: www.tuik.gov.tr adresinden 15 Şubat 2015'te alınmıştır.

Van de Werfhorst, H. G. ve Hofstede, S. (2007). Cultural capital or relative risk aversion? Two mechanisms for educational ınequality compared. *The British Journal of Sociology, 58*(3), 391-415.

Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013*(28), 179-194.

Yavuzer, H. (1992). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ek 1: Etik Kurul Kararı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/1055880 29/01/2015
Konu: Araştırma izni

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne)

İlgi: 23/01/2015 tarih ve 62927161/100/1337 sayılı yazı.

İlgi yazı ile Bakanlığımıza göndermiş olduğunuz Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı doktora öğrencisi Yunus Emre AVCI'nın, "Öğretmenlerin Kültürel Sermaye Yeterliliklerinin İncelenmesi" konulu doktora tezinde kullanılmak üzere oluşturduğu veri toplama aracına yönelik izin talebi, Genel Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen, uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan veri toplama araçlarının, İstanbul, Ankara. İzmir, Kayseri, Antalya, Trabzon, Rize, Manisa, Balıkesir, Malatya, Diyarbakır, Batman, Adıyaman, Osmaniye ve Erzurum illerindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere uygulanmasına 2014-2015 eğitim öğretim yılında; gönüllülük esas olmak ve eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla izin verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mustafa Hakan BÜCÜK
Bakan a.
Daire başkanı

EK: Veri Toplama Aracı (iki sayfa)

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır
30 Ocak 2015

Konya Yolu Nu:21 /ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
atilladem irbas@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Atilla DEMİRBAŞ
Seyda KARABULUT
Telefon:0-312-2969400/9582

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 1c00-a3df-3887-b997-ca06 kodu ile teyit edilebilir.